

LA COLUMNA

Cimino

A Amèrica sempre ha tingut més importància la llegenda que la història. El *Far West* és un mite gairebé bíblic, en el qual caravanes d'emigrants intenten establir noves arrels en una somniada terra promesa. És la darrera gran aventura. S'explora allò desconegut i la llei primitiva permet uns nous codis de llibertat. En un continent jove, sense passat, la realitat queda transformada en cendres que el vent esborra ràpidament. El conte més gran d'Amèrica és el de la conquesta de l'oest. En ella el mite destrueix la realitat, els herois arquetípics ocupen una posició privilegiada i l'èpica es converteix en el millor sistema narratiu. Sense el mite del *Far West* no existiria el somni americà, i sense aquest somni els febles fonaments de la terra promesa apareixerien plens d'esquerdes.

Michael Cimino és fill d'una família d'italo-americans i ha convertit el tema americà en el leitmotiv de les seves pel·lícules. Després d'haver reflexionat sobre el Vietnam i haver estat qualificat de reaccionari per certs sectors de la crítica europea, Cimino va plantejar-se a *La puerta del cielo* destruir el mite i aproximar-se a la realitat. Cimino ens parla amb cinisme de la conquesta miserable d'un territori, ens mostra un *Far West* en què s'explota els emigrants procedents dels països de l'est i en què la fam provoca situacions límit de degradació humana —com a l'escena en què les dones han de substituir el bestiar i estirar una carreta—. Al final del film, el protagonista, després de no haver pogut fer realitat el somni de llibertat —predicat per un professor el dia de la seva graduació universitària— abandona, amb un acte evident de rebuig, Amèrica.

La puerta del cielo s'ha convertit amb els anys en una llegenda negra hollywoodiana. La United Artists es va espantar i va provocar la seva mort abans de néixer. A Europa es van exhibir dues versions reduïdes de la mateixa història, una en què la noia moria i una altra, exhibida a l'Estat espanyol, amb un final feliç postís. TVE ens va obsequiar divendres amb la versió semiíntegra del film. Vuit anys després de la seva estrena, el cas *La puerta del cielo* ens demostra que quan moren les llegendes, la història es converteix en una enemiga perillosa.

Àngel Quintana

El diumenge, 25 de setembre, l'alcalde de Santa Coloma de Farners va imposar la medalla de la ciutat a l'artista Josep Martí i Sabé, fill de la població. J. Martí-Sabé, que aquest és el seu nom artístic, va començar fent d'ebenista i després va anar-

se'n a treballar a Barcelona durant quaranta anys, fins que ha tornat a la seva terra natal, i s'ha establert en una casa al mig del bosc, prop de l'ermita de Sant Marçal. J. Martí Sabé ha triomfat plenament en el seu ofici i a realitzat escultures importants

per entitats civils i religioses. Té més de mil obres venudes dins i fora d'Espanya, malgrat que no creu gaire en els marxants. Si pogués canviar aquest món hi posaria més amor i més fidelitat als amics, vista l'experiència que ell ha tingut.

J. Martí-Sabé

És un artista de Santa Coloma de Farners que, després de treballar quaranta anys a Barcelona, ha tornat a la seva terra i ha rebut la medalla de la ciutat

—Què hi fa un artista de la seva talla, amagat aquí a la muntanya de Sant Marçal?

—Jo sóc feliç aquí, lluny del món de l'art.

—Com hi ha vingut a parar?

—És que vaig estar quaranta anys a Barcelona, però com que sóc fill de Santa Coloma de Farners, em vaig comprar aquesta casa aquí al mig del bosc.

—Ja se'n deia la Clariana?

—No, se'n deia Can Bosc, però com que de fet és una clariana enmig de pins i arbres jo li vaig posar aquest nom.

—Quaranta anys a Barcelona, va viure?

—Sí. Després de la guerra un senyor de Santa Coloma em va portar a Barcelona a treballar en un taller d'imatges i després vaig entrar al taller que l'Enric Monjo tenia a Pedralbes.

—I com va ser que aquell senyor el portés a Barcelona?

—És que jo acabava de tornar de la guerra al front d'Osca i d'un camp de concentració a Santoña i allà havia fet algunes peces amb fusta i trosos de marbre que trobàvem.

—Això vol dir que vostè ja hi tenia una certa grapa?

—Bé, jo de jove havia treballat d'ebenista, però el 36 em van mobilitzar i vaig haver d'anar al front. Allà aprofitava el temps fent petites escultures. Quan vaig tornar del camp de concentració tenia una còpia del Crist de Llimpias, de 35 centímetres, i aquell senyor la va veure i em va dir que m'hi havia de dedicar.

—Quan va fer la primera exposició?

—El 1950 vaig participar en una una col·lectiva del grup anomenat Postectura, a les galeries Laietana de Barcelona. Hi havia noms coneguts, però després no es van recordar gaire de mi...

—Altres exposicions a Barcelona?

—Sí, al saló «Independientes», «Arte Catalán», salons de «Mayo» que en deien llavors, des de l'any 57 al 63, i també participo en exposicions de la Diputació de Girona...

—Ah, sí? Quins anys?

—A principis dels seixanta.

Tinc quatre medalles de la Diputació de Girona...

—I de monuments públics quants n'ha fet?

Josep Martí té setanta tres anys i ha realitzat més de mil escultures. Foto: Manuel Lladó.

—Uii! Tinc una vintena d'escultures al Jardí dels Tarongers de Barcelona, l'any 1980 vaig fer l'escultura anomenada Simbologia de Santa Coloma, i l'any següent el monument Ciutat Pubilla de la Sardana. També el 81 vaig fer el monument als Bastoners de Gelida i el 85, una imatge de fusta de Sant Salvador d'Horta per al geriàtric de Santa Coloma...

—En té moltes, d'imatges religioses?

—Sí, tinc la imatge de la Puríssima de la mateixa residència geriàtrica, una mare de Déu a l'església de Solius, una Verge de Farners i la imatge de Sant Sebastià per a la capella d'aquest sant a Santa Coloma...

—Què era allò de la Simbologia de Santa Coloma?

—Era una escultura que després va ser executada en bronze i que volia recollir la part humana, urbana, i el símbol de la ciutat. Portava en un cantó «Sanc-

tam Columban» i la data de 1642, en què va començar aquí la guerra dels Segadors. I en un altre cantó la data del 1400 en què hi va venir per primera vegada el pelegrí de Tossa. Després també hi havia l'escut de la casa Farners, que ve de «molins fariners».

—Així, quines tècniques ha fet servir a la seva vida per expressar el seu art?

—Les he tocat totes, cosa que ara no és gaire corrent perquè la majoria només acaben modelant.

—Escultura i pintura?

—Sí, faig dibuixos i cisello el bronze, el marbre, la fusta, la pedra i la terra-cuita, que és un dels materials més nobles i més antics.

—Com està avui l'escultura?

—Està com tot. No saps si és decadent o no. Tot és avançada...

—Vostè no es posa a l'avangarda?

—Jo sóc més conservador... Canvio quan tinc necessitat de

canviar, però no és una feitura per allò d'estar al dia.

—Ha anat a l'estranger?

—Hi tinc molta obra, però hi he fet poques exposicions.

—Què en pensa dels marxants d'art?

—Ja se sap què són! Una vegada un galerista em va dir: «Quina sort que tens de poder viure sense estar en cap galeria, perquè així treballes quan et dona la gana i com et dona la gana».

—Quantes obres ha fet a la seva vida?

—Ui, no ho sé pas. Moltes, i venudes a preus molt barats.

—Miri?

—No ho sé; a la Caixa sol n'hi ha més de cent.

—La seva dona també és artista?

—La Maria ha estat un gran puntal per a mi. Ha sabut pujar la família i, a més, ara se li ha despartat l'afecció per pintar.

—Ah, sí! I ja ha fet exposicions?

—Sí, i el crític Àngel Marsal la va animar molt.

—Què canviaria d'aquest món?

—Home, canviaria el necessari perquè tothom es tornés més humà i que l'amistat tingués un valor com havia tingut en altres temps.

—Ja he ficat en política alguna vegada?

—Abans de la guerra, sí. Però després vaig dir prou en veure com havia anat tot. Sóc un home liberal, respecto totes les idees i sóc amic de tothom.

—Com ho sap, això?

—Perquè el dia que em van fer l'homenatge hi eren tots de totes les tendències. I l'Ajuntament de Santa Coloma va aprovar per unanimitat la concessió de la medalla, que per poc que em fan emocionar.

—I la religió, què?

—Sóc creient i no me n'he pas d'amagar, de dir-ho.

—Té algun hobby?

—Mira: abans de la guerra feia planadors. Encara en tinc algun... Era soci honorífic del Club de Sabadell.

—Era?

—Bé, és que després de la guerra mai més vaig no poder veure un avió.

Ja en vaig tenir prou amb els que us tiraven confits, eh?

Pere Madrenys